

“Estiueig de proximitat” a Santa Coloma de Gramenet

Visita a l'exposició *Estiueig de proximitat, 1850-1950*, al Museu Torre Balldovina de Santa Coloma de Gramenet, 28 de maig del 2022, guiada per Joaquim Maria Puigvert, comissari de l'exposició.

Joaquim Maria Puigvert Solà

L'empremta d'una pràctica social

L'exposició “Estiueig de proximitat, 1850-1950” vol ajudar a mirar i repensar d'una altra manera el paisatge dels entorns actuals de la ciutat de Barcelona. Malgrat els canvis derivats de la gran densificació urbana, encara avui es pot seguir l'empremta d'una antiga pràctica social relacionada amb la salut: l'estiueig aristocràtic, burgès i menestral, de mar i de muntanya, en un radi no superior a 50 km de la capital de Catalunya. Les ciutats-jardí, les torres, els jardins, les fonts, els balnearis, els casinos i els antics hotels en són testimonis eloqüents.

De l'estiueig elitista a l'estiueig menestral

El primer estiueig (el que durava de dos a tres mesos) era de caràcter elitista i estava molt relacionat amb la salut: anar “a prendre les aigües”, “canviar d'aïres” i els banys de mar eren pràctiques recomanades per molts metges. Aquest tipus d'estiueig només se'l podien permetre els sectors que formaven part de la burgesia i de les classes mitjanes emergents, que aprofitaven els estius per relacionar-se entre ells, ja fos jugant a cartes als seus casinos, practicant determinats esports, organitzant excursions o, fins i tot, concertant matrimonis. Els membres de les anomenades colònies d'estiuejants o de forasters feien vida a part respecte de la població local.

A partir de la Segona República, el 1931, amb la institucionalització de la setmana de vacances pagades, es van posar les bases per estendre i democratitzar aquesta pràctica entre alguns sectors obrers i menestrals.

Els canvis socials i el llegat patrimonial

L'antic estiueig (especialment a la costa) ha evolucionat cap al turisme de masses a partir dels anys seixanta, fruit de les polítiques dels estats del benestar. A la Catalunya interior, moltes de les velles torres s'han reconvertit en primeres residències; en altres casos, s'han destinat a equipaments públics (cases de la vila, museus, centres cívics...) o s'han substituït per blocs de pisos vinculats a processos d'especulació urbanística. Algunes vegades els antics i privatius jardins (fragments de naturalesa domesticada) han esdevingut oasis verds de domini i gaudi públic dins el brogit urbà. Els avenços en el camp de la farmacologia i els nous hàbits socials van comportar la decadència d'alguns balnearis. Altres van resistir i s'esforcen a captar una clientela més jove.

Tenint en compte la gran quantitat de canvis experimentats, no seria necessari, després de fer visibles diversos estrats evolutius de l'estiueig, reflexionar sobre el present i el futur d'aquest ric i singular llegat patrimonial?

Rafael Giménez-Capdevila

La Torre Balldovina de Santa Coloma de Gramenet, amb el cartell de l'exposició

* * *